

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 2

ANDRA KAMMAREN

1965

13—15 januari

Debatter m. m.

Onsdagen den 13 januari

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Wiklund ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna	4
herr Andersson i Storfors ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar	5
herr Börjesson i Falköping ang. svenska flickors arbete utomlands	6
herr Holmberg ang. åtgärder mot arbetslösheten i Norrbotten	7
fru Ryding ang. utbyggnad av barnstugeverksamheten	8
herr Lundberg ang. motståndet mot kvinnliga präster	9
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Andersson i Storfors ang. arrendelagskommitténs arbete	13
herr Källstad ang. fria läroböcker och fri undervisningsmateriel för elever i de gymnasiala skolstadierna	13

Fredagen den 15 januari

Interpellationer av:	
herr Mundebo ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomrättsupplåtelser	22
herr Westberg ang. statligt stöd till de kommunala musikskolorna	22
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Wennerfors ang. representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal	24
fru Ekroth ang. nya skyddsföreskrifter beträffande förvaring av petroleumprodukter m. m.	24

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 januari

	Sid.
Val av talmanskonferens	3
» » kanslideputerade	3
» » suppleanter för kanslideputerade	3
» » kanslitillsättare	3
» » ekonomideputerade	3

Torsdagen den 14 januari

Val av ledamöter i de ständiga utskotten.....	14
» » statsrevisorer med suppleanter	15
» » medlemmar i Nordiska rådet.....	16
» » suppleanter i de ständiga utskotten	16
» » suppleanter i Nordiska rådet	19

Onsdagen den 13 januari

Kl. 16.00

§ 1

Företogs val av fyra ledamöter i talmanskonferensen; och blev därtill utsedda

herr Gustafsson i Stockholm,

- » Heckscher,
- » Hedlund och
- » Ohlin,

envar med 116 röster.

§ 2

Anställdes val av två kanslideputerade. Därvid lämnades på begäran ordet till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som yttrade:

Herr talman! För vart och ett av de ytterligare val som skall företagas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Varje lista upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr förste vice talmannen be-
träffande detta val avlämnade listan
upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Östrand
Nyberg.

Sedan herr talmannen för kammaren
uppläst denna lista, blev den av kam-
maren godkänd; och förklarades herrar
Östrand och Nyberg utsedda till kansli-
deputerade.

§ 3

Verkställdes val av två suppleanter
för under nästföregående paragraf om-
förmälda kanslideputerade.

Herr förste vice talmannen avlämnade en lista, som under partibeteckning-

en »Gemensam lista» upptog följande namn:

Kristenson
Hamrin i Kalmar.

Sedan herr talmannen för kammaren
uppläst denna lista, blev den av kam-
maren godkänd; och förklarades her-
rar Kristenson och Hamrin i Kalmar ut-
sedda till suppleanter för kanslidepu-
terade.

§ 4

Företogs val av sex ledamöter att jämte herr talmannen och herrar vice talmän tillsätta befattningshavare hos kammaren.

Herr förste vice talmannen avlämnade en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Ekström i Björkvik
Levin
Nelander
Carbell
Wahlund
Björkman.

Sedan herr talmannen för kammaren
uppläst denna lista, blev den av kam-
maren godkänd; och förklarades de
personer, vilkas namn upptagits å den-
samma, utsedda till kanslitillsättare.

§ 5

Anställdes val av fyra ledamöter att handhava värden om kammarens ekonomiska angelägenheter.

Herr förste vice talmannen avlämnade en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Sandell, fröken
Gustafsson i Borås

Interpellation ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna

Vigelsbo

Edlund.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de personer, vilkas namn upptagits å densamma, utsedda att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 6

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte vid plenum torsdagen den 14 innevarande januari utse suppleanter i de ständiga utskotten till ett antal av 19 i konstitutionsutskottet och andra lagutskottet, 21 i bevillningsutskottet och allmänna beredningsutskottet, 32 i statsutskottet, 18 i bankoutskottet, 20 i jordbruksutskottet samt 17 i vart och ett av de övriga utskotten utom i utrikesutskottet, där antalet grundlagsenligt skall vara åtta.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 7

Interpellation ang. bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna

Ordet lämnades på begäran till

Herr **WIKLUND** (fp), som yttrade:

Herr talman! På skolans område torde någon generell tystnadsplikt för olika befattningshavare rörande sådana personliga förhållanden hos elev eller hans anhöriga, som framkommer i och genom lärares, skolsköterskas eller skolkurators verksamhet, inte föreligga. För skolsköterskor kan dock en sådan plikt härledas från bestämmelse härom gällande personal på hälso- och sjukvårdens område, vilken tjänstgör utanför

sjukhus. Sådan personal är nämligen enligt denna bestämmelse ålagd samma tystnadsplikt som gäller för sjukhuspersonal.

Vissa bestämmelser finnes om hinder för lärare att yppa vad som förekommit vid kollegium i samband med examination (jfr en artikel av kanslirådet gunnar Wejle med rubriken »Om lärares tystnadsplikt» i nr 5 år 1961 av »Från departement och överstyrelser»). En mera generell bestämmelse om tystnadsplikt finns dessutom för deltagare i kollegium vid vissa seminarier. För deltagare i kollegiesammanträden och andra lärarsammankomster vid övriga skolor synes dock någon sådan allmängiltig plikt saknas. I »Allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier» (utgivna av skolöverstyrelsen den 17 augusti 1959) anföres visserligen på s. 13: »Uppgifter beträffande lärjungarnas personliga och ekonomiska förhållanden, som läraren fått eller sammanställt, bör ej delges obehöriga.» Detta uttalande mitt i löpande text synes en smula obestämt. Det är dessutom tillkommet i sådan ordning, att det inte kan anses äga karaktär av författningsbestämmelse eller -föreskrift.

Den i samband med den vid 1964 års riksdag antagna reformen av det gymnasiala skolväsendet förutsatta upprustningen av elevvården, bl. a. genom ökning av antalet skolkuratorer, förbandsförklarligt nog inte med några tystnadspliktsbestämmelser för denna speciella personal eller för lärarna. För skolkurator är enligt kungl. brev den 7 september 1956 tystnadsplikt föreskriven beträffande ärenden, som i kurators närvaro behandlats vid sammanträden med lärare och skolstyrelse. I en del kuratorsinstruktioner med endast lokal giltighet (av vilka vissa fastställts av skolöverstyrelsen) finnes dock generell tystnadsplikt.

Interpellation ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar

Då det är viktigt för ett förtroendefullt samarbete mellan olika befattningshavare i skolan å ena och elever och föräldrar å den andra sidan att för elevernas studier och allmänna beteende viktiga personliga förhållanden av inte sällan ömtålig beskaffenhet, t. ex. ekonomiska förhållanden, bostadsförhållanden, föräldrars skilsmässor, börd utom äktenskap, sjukdom, kan meddelas skolans funktionärer under uttrycklig förutsättning — helst i lag garanterad — att dessa förhållanden inte kommer till obehörigas kännedom, synes åtgärder till reglering av en generell giltig tystnadsplikt för dessa funktionärer påkallade. Åtskilliga upplysningar härom kan ha lämnats ibland till viss lärare, ibland till kurator enbart. De kan avhandlas dem emellan och spela stor roll i elevvården utan att de blir föremål för behandling i egentlig mening vid kollegium eller annat lärarsammanträde. Att knyta tystnadsplikts giltighet till om upplysningar om personliga förhållanden behandlats vid ett eller annat slag av lärarsammanträde synes otillfredsställande liksom att tystnadsplikt — i den mån bestämmelser härom redan meddelats — inte är reglerad i lag. Icke heller synes det tillfredsställande att hänvisa till att underlåtenhet att iakttaga diskretion, som inte är uttryckligen föreskriven men likväl på grund av »tjänstens beskaffenhet» bör iakttagas, kan medföra straffansvar enligt allmänna påföljdsregler — kan bl. a. bedömas som tjänstefel.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får jag anhålla att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet en översyn av bestämmelserna om tystnadsplikt för olika kategorier befattningshavare i de allmänna skolorna rörande skolelevers och deras anhörigas personliga förhållanden påkallad?

2) Om svaret på denna fråga blir ja-

kande, är statsrådet då villig att medverka till en sådan översyn med inriktning på meddelande av generell giltig lagbestämmelse om tystnadsplikt rörande här åsyftade förhållanden?

Denna anhållan bordlades.

§ 8**Interpellation ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar**

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Storfors (s), som yttrade:

Herr talman! Handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid SJ kan understundom ske på ett sätt som vållar avsevärda olägenheter för såväl personal som vederbörande kommun.

I mitten av september månad 1962 värdjade personal, anställd vid SJ Daglösen till Värmlandsbergs kommun, att den bostadsbrist som råder å orten måtte avhjälpas genom byggande av ett hyreshus i Daglösen. De lägenheter som SJ nu tillhandahåller är otillräckliga, omoderna och i dåligt skick.

Värmlandsbergs kommun tillskrev omedelbart (24/9 1962) SJ:s 6:e bansektion, Kristinehamn, och begärde upplysningar om huruvida arbetskraftsbehovet i Daglösen för järnvägens del kommer att öka eller minska. Detta för att få en ledning för eventuella byggnationer. Man önskade även besked om SJ komme att teckna hyreskontrakt eller bostadsrätt i ett eventuellt hyreshus eller om de anställda själva skulle ordna sin bostadsfråga.

I november samma år (13/11 1962) värdjade kommunen till SJ om svar på sin skrivelse av den 24/9 1962, då svaret kommer att få avgörande betydelse för den i Daglösen påtänkta bostadsbebyggelsen.

Den 17/11 1962 ingick svar från ban-

Interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

ingenjören i 6:e sektionen, Kristinehamn, till kommunen.

Till baningenjören hade redan den 8/10 1962 trafikinspektören i Göteborg avlämnat yttrande.

Trafikinspektören yttrade att personalantalet i Daglösen efter linjeomläggningen kommer att öka mot nuvarande personalantal. Av dem vid Daglösen placerade personalen bor nu sju stycken utanför stationsorten. Det är önskvärt bl. a. med hänsyn till deras skiftarbete att denna personal beredes bostäder på orten. Då bostadsbeståndet i Daglösen ej är av fullgod standard bör allt göras för att åstadkomma kommunal byggnation.

Baningenjörens svar bekräftade att personalantalet vid maskin- och trafikavdelningarna i Daglösen som f. n. sammanlagt uppgår till 21 man, beräknas efter linjeomläggningen utökas till 24 man. Upplysningsvis nämndes att av 13 bostadslägenheter i SJ:s hus endast 3 kunde anses vara fullt godtagbara.

Värmlandsbergs kommun förlitade sig på dessa uppgifter och inköpte tomtmark för 35 000 kronor i Daglösen för att uppföra bostäder åt SJ-personalen. Projekteringsarbetena av vatten- och avlopp igångsattes.

I oktober 1964 då kommunen föranstaltat om byggnationen meddelades från SJ att personalstyrkan skall minskas. Förflyttningar är redan anbefallda och drabbar bl. a. dem som byggt egna fastigheter på orten. Kommunen har i oktober d. å. begärt besked av vilken anledning denna hastiga omsvängning skett. SJ:s svar har ännu ej ingått.

Med anledning av relaterade förhållanden bör det vara rimligt att från ansvarigt håll lämnas klart besked såväl till Värmlandsbergs kommun som de anställda vid SJ Daglösen och deras familjer om stationsortens framtid.

De vilseledande uppgifter som avlämnats förorsakar såväl kommunen som de anställda förluster och framtidsmöjligheter.

Med det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd lämna en redogörelse för den praxis som tillämpas i ärenden av här angiven art?

2. Är statsrådet beredd föranstalta om åtgärder som eliminerar eller mildrar de olägenheter som uppkommer vid ingrepp av den art som anges i interpellationen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp), som yttrade:

Herr talman! I pressen lämnas allt oftare uppgifter om tvivelaktiga förhållanden, som möter många arbetssökande unga svenska flickor utomlands.

För kort tid sedan förekom sådana alarmerande underrättelser från England, dit enligt uppgift årligen cirka 1 500 svenska flickor reser. En stor del av flickorna söker s. k. au pair-tjänster i engelska familjer, men åtskilliga hamnar tydligen i olämpliga miljöer. Att döma av uppgifter i pressen synes också fallen talrika, där flickor dragits in i kriminella eller på annat sätt nedbrytande förhållanden. Även om pressuppgifterna i vissa fall kan vara överdrivna, torde de relaterade förhållandena få anses oroande.

Det är en exempelvis på svenskt konsulathåll konstaterad tendens, att allt yngre svenska flickor numera får resa utomlands på egen hand. En annan tendens är också det ökande antalet flickor, som återvänder hem gravida. Enbart under fjolåret fick exempelvis utrikesdepartementets sociala sektion

Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten i Norrbotten

hand om över 400 nya ärenden angående indrivning av underhållsbidrag utomlands. Atskilliga fall av utomäktenskapligt havandeskap förblir sannolikt anonyma i dessa sammanhang.

Det är angeläget, att myndigheterna på lämpligt sätt motverkar dessa oroande tendenser. Exempelvis synes viss upplysning befogad — både då det gäller ungdomarna och deras föräldrar — i skolans avgångsklasser och i samband med utfärdande av pass till omyndiga. Man kan också ifrågasätta om inte vår beskicknings- och konsulatsorganisation med lämpliga resurser skulle kunna tilldelas en reell förmedlande och kontrollerande funktion, exempelvis då det gäller au pair-anställningar, åtminstone i de fall där uttryckliga önskemål härom framställs.

Det är uppenbart att det allmännas sociala ansvar för svenska ungdomar i sådana här sammanhang inte kan sägas upphöra vid våra gränser.

Med stöd av det anförda anhåller jag vördsamt om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

Hur bedömer man inom regeringen de på sistone allt vanligare, oroande pressuppgifterna om tvivelaktiga förhållanden, som möter många arbetssökande svenska flickor utomlands?

Har man inom regeringen övervägt åtgärder, exempelvis upplysningsverksamhet eller förmedlings- och kontrollverksamhet via utrikesförvaltningen, för att motverka de oroande tendenserna på området?

Denna anhållan bordlades.

§ 10**Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten i Norrbotten**

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HOLMBERG** (k), som yttrade:
Herr talman! I den ekonomiska pro-

gnos, som ligger till grund för årets finansplan, har regeringen ansett sig kunna räkna med en produktionsökning på drygt 4 procent. Om utfallet därvidlag avviker från beräkningarna rubbas också förutsättningarna att finansiera reformer och annan standardförbättring så som regeringen har föreslagit.

Just därför framhålles i finansplanen att tillgången på arbetskraft för exportindustrien har särskild betydelse. I gruvor, järnverk och pappersmasseindustri, som svarar för en betydande del av exportvolymen, är emellertid den allmänna trenden att produktionen har kunnat ökas samtidigt som antalet anställda minskat. I prognosen för 1965 har regeringen förutsatt att denna tendens skall hålla i sig även för den närmaste framtiden och har därför räknat med en procentuell *nedgång* av antalet anställda inom gruvindustrien med ytterligare 1 procent, järn- och metallverken med 1/2 procent och pappersmasseindustrien med 1 procent.

Verkningarna av denna utveckling har som bekant blivit en omfattande arbetslöshet i områden där de nämnda exportgrenarna spelar en dominerande roll för sysselsättningen. Företagen inom dessa branscher har inte kunnat absorbera den väldiga tillströmningen från dem som tidigare arbetat inom skogsbruk och jordbruk. Trots en mycket stark ökning av utflyttningen har också arbetslösheten ökat. Detta har blivit ett svårt problem i hela Norrland men är särskilt påfrestande i Norrbotten. Regeringen drar också den riktiga slutsatsen att det sannolikt är risk för att den regionala snedbelastning, som redan finns — mellan norrlands-länen kontra det övriga landet — i fråga om sysselsättningsmöjligheter, kommer att accentueras ytterligare under 1965.

Allt detta förutsätter naturligtvis att man inte från statsmakternas sida gör mera än hittills för att öka arbetstillfällena i Norrland.

Interpellation ang. utbyggnad av barnstugeverksamheten

Den kommunistiska riksdagsgruppen har vid flera tillfällen pekat på utbyggnaden av statsindustrien — och dess komplettering med en stor verkstadsindustri — som en metod att komma till rätta med norrlandsproblemen. Nu ger också finansplanen ett visst stöd för denna mening. I motsats till den negativa sysselsättningsprognosen för andra exportindustrier förutsätter regeringen att antalet sysselsatta inom verkstadsindustrien skall öka med 2 procent. Det har visserligen på senare tid varit en tendens att förlägga nya privata verkstäder även till Norrland, men detta har i varje fall inte hittills givit några nämnvärda resultat för sysselsättningsläget i Norrbotten. Man kan naturligtvis våga hoppas på en omvärdering av lokaliseringssynpunkterna även hos privatägarna av verkstadsindustri, därför att de inte längre kan värva tillräckligt många arbetare i de södra landsdelarna. Men dels är detta mycket osäkert och dels är läget i Norrbotten nu så bekymmersamt att omedelbara åtgärder måste tillgripas.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet — även som slutsats av prognoserna i årets finansplan — att ingripa ytterligare för att motverka arbetslösheten i Norrbotten?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. utbyggnad av barnstugeverksamheten

Ordet lämnades på begäran till

Fru RYDING (k), som yttrade:

Herr talman! Bristen på daghemsplatser i vårt land är på många platser mycket stor. Betydande problem skapas

därför för kvinnornas valmöjlighet till förvärvsarbete och som en följd härav försvåras givetvis möjligheterna att täcka en del av behovet av arbetskraft genom att tillvarataga den stora arbetskraftsreserv, som kvinnorna utgör.

Från den 1 juli 1963 infördes ändrade statsbidragsbestämmelser för anordnande av barnstugor (daghem och fritidshem). Målsättningen var att fram till 1970 åstadkomma en fördubbling av daghemsplatserna till 20 000. Vid riksdagsbehandlingen 1963 framhölls från kommunisternas sida, att detta vid ett första betraktande skulle innebära ett stort steg framåt, men vi ifrågasatte också, om platsantalet skulle komma att förslå, om man verkligen på allvar ville skapa större frihet för kvinnorna att välja arbetsuppgifter och om man ville utnyttja näringslivets möjligheter att tillgodoräkna sig vårt lands kvinnliga arbetskraftsresurs.

De förhoppningar som knöts till den bättre statsbidragsgivningen har emellertid i grunden grusats. Utvecklingen hittills visar att man har all anledning att vara besviken och bekymrad.

För budgetåret 1964/65 beviljade riksdagen ett reservationsanslag till bidrag till anordnande av barnstugor om 5 miljoner kronor. Enligt besked från riksdagens upplysningstjänst den 11 nov. 1964 hade till och med den 10 nov. detta år socialstyrelsen mottagit 41 ansökningar om bidrag från 25 kommuner. Dittills hade styrelsen beviljat bidrag med 776 050 kronor (13 ansökningar) och lämnat förskott med 283 075 kronor (4 ansökningar). I 13 fall hade förhandsbesked lämnats avseende ett belopp av 985 000 kronor. Helt obehandlade var då 11 ansökningar som gällde ca 1 045 000 kronor. De nämnda beloppen uppgår till sammanlagt drygt 3 miljoner kronor.

I årets statsverksproposition bil. 7 framhåller föredraganden att socialstyrelsen meddelat att det faktiska tillskottet 1963 av platser i daghem och fri-

Interpellation ang. motståndet mot kvinnliga präster

tidshem samt det beräknade tillskottet av sådana platser under åren 1964—1966 är avsevärt lägre än de kommunala utbyggnadsplanerna som redovisats av familjebereidningen. Vidare framhålles, att för att kunna nå det mål i fråga om platsantalet som uppställdes vid det nya statsbidragets införande måste särskilda åtgärder vidtagas för att stimulera kommunerna till en utbyggnad i väsentligt snabbare takt än den hittillsvarande.

Detta är ju helt följdriktigt — men samma sak om stimulans till kommunerna sades redan år 1963 — och nu med känt resultat, trots att man i utskottsutlåtandet från 1963 också tydligt sade ifrån, att man förutsatte att vederbörande myndigheter noggrant följde utvecklingen.

Resultatet är i dag som sagt nedslående; man har inte lyckats i sina strävanden. Som en följd härav föreslås att för budgetåret 1965/66 endast ett formellt belopp av 1 000 kronor skall anvisas som Bidrag till anordnande av barnstugor.

Jag är helt överens om vad man i årets statsverksproposition framhåller, att ansträngningarna bör intensifieras för att i samverkan med kommunerna snabbt få till stånd en betydande ökning av utbyggnaden på detta område. Men då samma allmänna ordalag också användes tidigare behövs enligt min mening en konkretisering av de extraordinära åtgärder som nu måste komma till stånd för att vi nästkommande år inte åter skall behöva konstatera ett misslyckande.

Med stöd av vad jag ovan anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet fru Ulla Lindström få ställa följande interpellation:

1. Avser statsrådet Lindström att utforma konkreta planer för bättre stimulans åt kommunerna för utbyggnad av barnstugeverksamheten?

2. Överväger statsrådet Lindström att avdela extra personal inom socialsty-

relsen så att på ett bättre sätt än hittills förutsättningar skapas att i samverkan med kommunerna uppnå målsättningen 20 000 daghemsplatser fram till år 1970?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. motståndet mot kvinnliga präster

Ordet lämnades på begäran till

Herr LUNDBERG (s), som yttrade:

Herr talman! I en interpellation år 1963 och i den därpå följande debatten framhölls att man inte likgiltigt kunde finna sig i att statligt lönegradsplacerade präster i »Kyrklig samling» utnyttjade sin ställning för att bekämpa kvinnors rätt i kyrkliga sammanhang och svenskt samhällsliv. Även om en del inom kyrkan aldrig accepterat demokratin och likheten mellan könen förutsatte ändock dåvarande statsrådet af Geijerstam och andra deltagare i riksdagsdebatten att Kyrklig samling och andra mörkmän skulle besinna sig och ta sitt förnuft till fånga, så att de icke skulle sätta Sverige i klass med dem som bedriver rashets mot de färgade. Tyvärr fortsätter Kyrklig samling en verksamhet som syftar till att göra frågan om användning av kvinnor i aktiv tjänst, speciellt då inom kyrkan, till en negerfråga, enligt samma norm som i sydstaterna. Även om de kvinnor som söker sig till kyrklig tjänst är få, innesluter Kyrklig samlings aktion en viktig principfråga, där uppfattningen om könets ställning i en demokrati ställs i centrum.

Både historiskt och i nutid kan vi givetvis erinra oss mörka och av religiös eller annan fanatism inspirerade våldsdåd, som i många fall betecknats som orimliga vid deras första yttringar. Vi kan erinra om Giordano Bruno, vilken brändes på bål år 1600, eller den moderna fysikens grundläggare Gallileo

Interpellation ang. motståndet mot kvinnliga präster

Galilei, som fullföljde Kopernikus' strävan att med astronomens uthållighet, matematisk stränghet, vetenskapligt allvar och en tänkares snille bevisade hypotesen om jordens rörelse, vilken år 1633 under tortyr tvingades av kyrkans heliga inkquisition att officiellt förneka vad Galilei var övertygad om var rätt och varom han bl. a. sagt: att den som känner sanningen men säger att det är en lögn, är en brottsling.

Vi kan även erinra om häxprocessernas tid i vårt land eller V. Rydbergs protest mot kättarföreljelserna 1862 mot lektor Ljungberg i Göteborg, som ansågs ha förnekat Kristi gudom för att inte nämna senare i vårt och andra land timade händelser där fanatism och våldsdåd fått sin utlösning genom rörelser som började ganska oskyldigt och betraktades som helt betydelselösa.

Vi mötte även samma snedvridna manssyn i den kvinnliga rösträttsstriden, och så sent som 1912 hävdade en talesman i riksdagen att han bävade tillbaka för att införa de politiska partistriderna i familjens sköte. Han ville inte att kvinnorna skulle få »rännarvana» och springa omkring på möten, och han ansåg det var nog mången, som instämde i dessa ord av en hederlig danneman: att den fromma, ädla och gentila kvinnan, hon ville icke hava någon rösträtt — — —, den som vill ha det är bara den bistra och istadiga kvinnan.

Det har gått ett halvt sekel sedan denna tid, men samma snedvridna och egoistiska manssyn förs nu till torgs av Kyrklig samling och dess tillskyndare. De har ingenting lärt av demokratiens införande i vårt land och aldrig accepterat densamma eller att kvinnorna är likvärdiga medborgare med männen. Om en medborgargrupp inom en demokrati utsättes för nedsättande eller skymflig behandling exempelvis på grund av ras eller kön, är det rättssamhällets skyldighet att ingripa för att rätta till vad som brister i fråga om

respekt för lag, hänsyn och människovärde.

I Europarådets stadga om de mänskliga rättigheterna, som även Sverige undertecknat, sägs att de rättigheter som skall skyddas skall vara till gagn för demokratin och individen. Det sägs även att *det räcker inte att platoniskt proklamera* i en aldrig så högtidlig förklaring, att den eller den rättigheten är väsentlig. Det är nödvändigt, att staterna förbinder sig att respektera dem.

Konventionen om de mänskliga rättigheterna innesluter, att utan hänsyn till politik eller annan åskådning, nationell eller social härkomst etc., individen skall skyddas mot förnedrande behandling, ha rätt till tankefrihet, samvetsfrihet, religionsfrihet, yttrandefrihet, häri inbegripet pressfrihet.

I den informationsskrift som Europarådet utgav 1953 sägs jämväl, att människan i alla tider kämpat för att få sina rättigheter erkända, sina politiska, ekonomiska och sociala rättigheter beskyddade. Denna kamp har hon fört mot forntidens tyranner, mot kejsare, enväldshärskare och diktatorer. Trots de deklarationer om de mänskliga rättigheterna som kommit till efter hårda strider har dessa rättigheter inte kunnat tillförsäkras fullt skydd. Därför har Europarådets femton medlemsstater undertecknat en konvention för att garantera att de mänskliga rättigheterna effektivt skyddas inom deras områden.

I interpellationssvaret 1963 underströk statsrådet att »svenska kyrkans präster är i sin ämbetsutövning underkastade ämbetsansvar enligt strafflagens bestämmelser. I detta hänseende finns inga lagregler, som låter prästerna intaga en särställning». Statsrådet anförde även: »Enligt min åsikt bör statsorgan om möjligt inte ingripa i tvister inom kyrkan som rör kyrkans lära. Statens intresse bör principiellt inte sträcka sig längre än till ett övervakande av att kyrkan i sin verksamhet inte överskrider

Interpellation ang. motståndet mot kvinnliga präster

de av lagstiftningen uppdragna gränserna eller att handlingar inte förekommer, som strider mot gällande lag.» Statsrådet sade även att vi skall »slå vakt om hävdvunna demokratiska principer. I ett kristet samfund bör det vara självklart att respekt för andras människovärde och åsikter alltid visas. Brister det härutinnan bör man på olika vägar söka få rättelse till stånd.»

Lagen om kvinnans behörighet till prästerlig tjänst lyder: »Härigenom förordnas, att kvinna skall äga lika behörighet som man att efter förtjänst och skicklighet befordras till prästerlig tjänst.» Riksdagen har därmed fastslagit att den icke accepterar Kyrklig samlings uppfattning att kvinnan icke är likvärdig med mannen i svenskt samhällsliv. Riksdagen har fastslagit att medborgerliga rättigheter och människovärde skall vara lika för såväl man som kvinna. Detta senare är självklart i en demokrati och överensstämmer med deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna.

Vid kyrkomötet 1958 fastslog även juris professorn Åke Hassler den grundläggande principen i detta sammanhang att »samvetsbetänkligheter» inte kunde frita från tjänsteplikt. Han frågade: Vad är det som en manlig präst inte skall kunna åläggas göra i tjänsten, därför att han inte gillar kvinnliga präster? Skall han kunna vägra att tjänstgöra i samma församling som en kvinnlig präst eller skall han kunna vägra införa i böckerna förättningar som verkställts av kvinnlig präst eller är det kanske rent av meningen att han skall få betrakta sådana förättningar som ogilla? Professorn slog fast: »Lag är lag och tjänsteplikt är tjänsteplikt, oavsett vad ett utskott skrivit i sin motivering.»

Biskopar, präster och de som vill bli präster inom svenska kyrkan har att iakttaga svensk lag och vad rätt och hänsyn till människovärdet kräver både enligt gällande författningar och på grund av vår anslutning till konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Riksdag och regering har skyldighet att i en demokrati se till att gällande lag och rätt följs och att diskriminering i fråga om hudfärg eller kön icke får förekomma i vårt land. Att endast en mindre del av biskopar och präster eller sådana som tänker bli prästvigda trotsar gällande lag och rätt och vår anslutning till de mänskliga rättigheterna bör inte hindra samhället från att vidtaga erforderliga åtgärder för att ge till känna att Sverige varken kan godtaga antidemokratiska åtgärder eller att det kristna kärleksbudordet om människovärde glöms bort av statligt anställda förkunnare. Om biskopar vägrar att prästviga kvinnor, eller blivande präster skulle vägra att prästvigas samtidigt med kvinnor, måste sådana män anses helt olämpliga som kristna lärare och förkunnare på prästnivå. De måste utbildas till att syssla med andra uppgifter.

Då frågan om kvinnliga präster och Kyrklig samlings fortsatta verksamhet inte endast kan betraktas som en inre kyrklig angelägenhet utan har stor allmän principiell betydelse måste det vara angeläget för vårt land att rensa bort såväl all könsdiskriminering som antidemokratiska strömningar. Det måste även vara angeläget att Sverige inte misstänks för att i fråga om kön godtaga principer som vi kritiserar när det gäller hudfärg etc. i andra land. Att ämbets- eller tjänstemän i hägn av en kungl. fullmakt skulle kunna frångå de principer och bedömningar som gällt vid ett förordnande måste vara felaktigt. Alla fullmakter eller förordnanden borde vara tidsbundna exempelvis på sex år, men även där icke tidsbestämda förordnanden finns måste anställda kunna skiljas från sin tjänst, då de vägrar att fullgöra vad lag och författning samt gällande internationella överenskommelser om de mänskliga rättigheterna föreskriver.

Då den aktuella striden från Kyrklig samlings sida fortsätter och tenden-

Interpellation ang. motståndet mot kvinnliga präster

ser av liknande slag inte är uteslutna inom andra samhällsområden anser jag det angeläget att Sverige obrottsligt följer konventionen om de mänskliga rättigheterna, gällande lagar och förordningar samt slår vakt om vår demokrati och likställighet mellan kön, ras och hudfärg. Detta är en principiell fråga av grundläggande betydelse för en demokratisk rättsstat.

Med hänvisning till det anförda hemställes om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat Kyrklig samlings och till den sympatiserande grupper fortsatta diskriminerande verksamhet gentemot kvinnorna och anser statsrådet att denna verksamhet i könsfrågan står i strid med vår demokratiska författning, konventionen om de mänskliga rättigheterna samt de av riksdagen fattade besluten i rätts- och författningsfrågor?

2. I så fall, kommer statsrådet efter samråd med ärkebiskopen att vidtaga erforderliga åtgärder för att ålägga även anställda i kyrkans tjänst att följa lag och rätt, demokratiska principer och internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter och respekt för människovärdet?

3. Kommer statsrådet att inom det ecklesiastiska arbetsområdet ge eftertryck åt att ras, hudfärg eller könsfrågor icke får påverka val av utbildnings- och arbetsområden även inom kyrkan och att ett fåtal aktiva kyrkoförkunnare icke får handla så att vår uppfattning i ras-, köns- eller liknande frågor kan äventyra att Sveriges uppfattning i dessa frågor kan sättas i tvivelsmål och

4. kan man förutsätta att, om det kan anses behövt för att komma till rätta med avarterna inom kyrkan, Kungl. Maj:ts kommer att föreslå att prästvigningen — vilken ju endast kan ha rituell symbolisk karaktär — och vigseln görs till en vanlig borgerlig uppgift att

juridiskt och utbildningsmässigt intyga kompetens och ingånget äktenskap?

5. Överväger Kungl. Maj:ts att på grund av utvecklingen inom arbetsmarknaden för statsanställda avskaffa eller begränsa förordnande på fullmakt eller annan anställningskaraktär för ämbets- eller tjänstemän till exempelvis högst sex år?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Till bordläggning anmäldes Kungl. Maj:ts den 12 innevarande januari på rikssalen avlämnade

dels proposition nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1965/66,

dels ock berättelse till 1965 års riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit.

Vidare anmäldes till bordläggning:

riksdagens revisorers berättelser över den år 1964 av dem verkställda granskningen av statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret;

justitieombudsmannens ämbetsberättelse; samt

militieombudsmannens ämbetsberättelse.

§ 14

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse tillställts kammaren, nämligen

nr 4, med förslag till lag angående upphävande av lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersättning till polisman för skada å kläder, m. m.,

nr 5, angående fråga om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan,

nr 6, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 9, om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med

riksdagsärenden, som jämlikt § 46 riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 15

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner:

nr 1, av herr *Hermansson m. fl.*, om upprättande av fasta diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken,

nr 2, av herr *Gustafsson* i Borås, om tidsbegränsning av anföranden i kamrarna,

nr 3, av herr *Hermansson m. fl.*, om ökat anslag till avsättning till fonden för friluftslivets främjande,

nr 4, av herr *Wiklund*, om ersättning till enskild för biträde åt polisen vid ingripande i samband med olyckshändelse,

nr 5, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, angående befrielse från arvsskatt i vissa fall,

nr 6, av herr *Jonasson m. fl.*, angående avdraget vid beskattningen för täckdiktningkostnad,

nr 7, av herr *Westberg*, om höjning av avdraget vid beskattningen för underhåll till eget barn i annans vårdnad,

nr 8, av herr *Hermansson m. fl.*, angående oljehandelns organisation,

nr 9, av herr *Nilsson* i Östersund *m. fl.*, angående bensinhandelns framtida organisation,

nr 10, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Hamrin* i Jönköping, om åtgärder för ökat rättsskydd åt politiska flyktingar,

nr 11, av herr *Wikner m. fl.*, om fastighetsombud för dödsbon som äger jordbruks- och skogsfastigheter,

nr 12, av herr *Berglund m. fl.*, angående sjukförsäkringsförmånerna för utlandssvenskar,

nr 13, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, om alternativ tjänstgöring för vissa vapenvägrare,

nr 14, av herr *Wikner m. fl.*, om änkepension för kvinna i visst fall,

nr 15, av herrar *Mattsson* och *Börjesson* i Falköping, om kontroll av livsmedelsförsäljningen på båtar i internordisk trafik,

nr 16, av herr *Werbros m. fl.*, om förbud för minderårig att inneha och bruka luftvapen m. m.,

nr 17, av herr *Berglund m. fl.*, om utvidgning av statens järnvägars rese-rabatter till att gälla även busslinjer,

nr 18, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, om inrättande av en statlig utlåningsfond för tillgodoseende av kommunernas investeringsbehov för vatten- och avloppsanläggningar,

nr 19, av herr *Franzén* i Motala *m. fl.*, om utredning för att lösa låglönegrupernas problem,

nr 20, av herr *Hermansson m. fl.*, om utbyggnad av Gymnastiska centralinstitutet, m. m.,

nr 21, av herr *Holmberg m. fl.*, om åtgärder för att förbättra företagshälsovården,

nr 22, av herr *Jonsson m. fl.*, angående folkpensionärsrabatter på statens järnvägars och postverkets bussar,

nr 23, av herr *Werbros m. fl.*, om åtgärder för att förebygga inbrottsstöder, samt

nr 24, av herr *Wiklund*, om åtgärder för att tillgodose kravet på diskretion vid postförsändelser från polismyndigheter m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 16

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att Kungl. Maj:ts proposition nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1965/66, skulle uppföras sist å föredragningslistan för kammarens nästkommande sammanträde.

§ 17

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Andersson* i Storfors, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående arrendelagskommitténs arbete, samt

herr *Källstad*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående fria läroböcker och fri undervisningsmateriel för elever i de gymnasiala skolstadierna.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.23.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 14 januari

Kl. 11.00

§ 1

Företogs val av föreskrivet antal ledamöter i de ständiga utskotten, nämligen åtta i utrikesutskottet, tio i konstitutionsutskottet, femton i statsutskottet, tio i bevillningsutskottet, åtta i bankoutskottet samt i vart och ett av lagutskotten, tio i jordbruksutskottet och tolv i allmänna beredningsutskottet.

Beträffande dessa och övriga till dagens sammanträde utsatta val lämnades på begäran ordet till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som yttrade:

Herr talman! För vart och ett av de val som skall företagas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Varje lista upptar namn å så många personer, som det ifrågasvarande valet avser.

Sedan herr förste vice talmannen här efter avlämnat för nu ifrågasvarande val avsedda tio listor, alla försedda med partibeteckningen »Gemensam lista», samt listorna blivit i ovan upptagen ordning av herr talmannen upplästa och av kammaren godkända, befanns följande personer, vilkas namn i här angiven

ordning upptagits å respektive listor, ha utsetts till ledamöter i

utrikesutskottet:

Gustafsson i Stockholm
Renström-Ingenäs, fru
Ohlin
Kärrlander
Hedlund
Heckscher
Alemyr
Wedén

konstitutionsutskottet:

Adamsson
Nilsson i Östersund
von Friesen
Heningsson
Wahlund
Magnusson i Tumhult
Thunvall, fru
Johansson i Trollhättan
Hamrin i Jönköping
Larsson i Luttra

statsutskottet:

Gustafsson i Stockholm
Karlsson i Olofström
Ståhl
Blidfors
Eliasson i Sundborn
Bohman

Almgren
Mellqvist
Elmén, fröken
Lewén-Eliasson, fru
Larsson i Hedenäset
Turesson
Bergman
Nihlfors
Olsson, fröken

bevillningsutskottet:

Brandt
Allard
Gustafson i Göteborg
Kärrlander
Vigelsbo
Magnusson i Borås
Engkvist
Asp
Nettelbrandt, fru
Eriksson i Bäckmora

bankoutskottet:

Renström-Ingénäs, fru
Hagnell
Berglund
Franzén i Motala
Hansson i Önnarp
Regnéll
Bengtsson i Landskrona
Larsson i Umeå

första lagutskottet:

Johansson, fru
Östrand
Gärde Widemar, fru
Ekström i Björkvik
Svensson i Vä
Kristensson, fru
Löfqvist, fru
Gustafsson i Borås

andra lagutskottet:

Lundberg
Odhe
Rimmerfors
Ekendahl, fru
Gustavsson i Alvesta
Wetterström, fröken
Bengtsson i Varberg
Anderson i Sundsvall

tredje lagutskottet:

Johansson i Torp
Levin
Nyberg
Torbrink, fru
Grebäck
Nilsson i Svalöv
Persson i Tandö
Johansson i Öckerö

jordbruksutskottet:

Lindström
Lindskog, fru
Antby
Arweson
Hansson i Skegrie
Eliasson i Moholm
Johanson i Västervik
Persson i Skänninge
Nilsson i Lönsboda
Jonasson

allmänna beredningsutskottet:

Eriksson i Stockholm, fru
Jäderberg, fru
Hamrin i Kalmar
Svensson i Kungälv
Skoglösa
Dickson
Lundmark
Haglund
Rimås
Wikner
Börjesson i Glömminge
Nilsson i Bästekille.

I samband med valet av ledamöter i utrikesutskottet beslöts på framställning av herr talmannen, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om kammarens val av ledamöter ävensom om det likaledes till dagens sammanträde utsatta valet av suppleanter i nämnda utskott samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till den skrivelse i ämnet, som borde till Konungen avlätas.

§ 2

Anställdes val av sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens

och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning samt sex suppleanter för dessa revisorer.

För detta val avlämnade herr förste vice talmannen en av de utav kamma-

ren valda ledamöterna av talmanskonferensen godkänd lista, som bar partibeteckningen »Gemensam lista» och hade följande utseende:

Revisorer	Suppleanter
Riksdagsman Lundberg, J. I., Uppsala	Riksdagsman Levin, H. S., Kämpinge
Riksdagsman Johansson, C. E., Torp, Nösund	Riksdagsman Odhe, N. S., Vinninga
Köpman Christenson, C., Malmö	Riksdagsman von Friesen, O. B., Göteborg
Riksdagsman Allard, K. A. H., Örebro	Riksdagsledamot fru Johansson, V. E., Skövde
Riksdagsman Svensson, G. L., Vä, Reftele	Riksdagsman Hansson, N. G., Skegrie
Godsägare Nilsson, G. E., Göingegården, Varberg	Riksdagsman Dickson, J. I. A., Alingsås

Sedan denna lista upplästs och av kammaren godkänts, förklarades ha blivit utsedda till statsrevisorer herrar Lundberg, Johansson i Torp, C. Christenson, Allard, Svensson i Vä och G. E. Nilsson samt till suppleanter för dem respektive herrar Levin och Odhe, herr förste vice talmannen von Friesen, fru Johansson samt herrar Hansson i Skegrie och Dickson.

§ 3

Företogs val av åtta medlemmar i Nordiska rådet för tiden intill dess val nästa gång äger rum.

För detta val avlämnade herr förste vice talmannen en av de utav kammaren valda ledamöterna av talmanskonferensen godkänd lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Ekendahl, fru
Gustafsson i Stockholm
Ohlin
Thapper
Gustafsson i Kårby
Cassel
Lassinantti
Gärde Widemar, fru.

Efter det denna lista upplästs och av kammaren godkänts, förklarades de å listan upptagna personerna ha blivit utsedda till medlemmar i Nordiska rådet.

På framställning av herr talmannen beslöts, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om kammarens val av medlemmar i Nordiska rådet och om det likaledes till dagens plenum utsatta valet av suppleanter för dem samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

§ 4

Anställdes val av beslutat antal suppleanter för ledamöterna i de ständiga utskotten, nämligen 8 i utrikesutskottet, 19 i konstitutionsutskottet, 32 i statsutskottet, 21 i bevillningsutskottet, 18 i bankoutskottet, 17 i första lagutskottet, 19 i andra lagutskottet, 17 i tredje lagutskottet, 20 i jordbruksutskottet och 21 i allmänna beredningsutskottet.

Sedan herr förste vice talmannen här efter avlämnat nu ifrågasvarande tio lis-

tor, alla med partibeteckningen »Gemensam lista», och listorna blivit i ovan upptagen ordning av herr talman-
nen upplästa och av kammaren godkända,
befanns följande personer, vilkas
namn i här angiven ordning upptagits å
respektive listor, utsedda till suppleanter
i

utrikesutskottet:

Mellqvist
Allard
Gustafson i Göteborg
Eriksson i Stockholm, fru
Wahlund
Cassel
Bengtsson i Varberg
Nilsson i Svalöv

konstitutionsutskottet:

Andersson i Billingsfors
Lundkvist
Westberg
Lindahl
Johansson i Dockered
Hedin
Andersson i Storfors
Zetterberg
Keijer
Carlsson i Tyresö
Skoglösa
Wennerfors
Mossberg
Werbros
Nilsson i Kristianstad
Henrikson
Boo
Werner
Gustafsson i Stenkyrka

statsutskottet:

Arvidson
Lassinantti
Wedén
Johansson i Norrköping
Gustafsson i Kårby
Cassel
Carbell
Gustafsson i Uddevalla
Gustafsson i Skellefteå
Kellgren

Antonsson
Björkman
Fagerlund
Nelander
Eskel
Holmberg, fru
Mattsson
Blomkvist
Nordstrandh
Källstad
Berg
Lindahl
Nilsson i Tvärålund
Björk i Göteborg
Tobé
Petersson
Jönsson i Arlöv
Ryding, fru
Nilsson i Kristianstad
Mundebo
Gustavsson i Ängelholm
Sjönell

bevillningsutskottet:

Andersson i Essvik
Holmqvist, fru
Enskog
Forsberg
Boo
Nilsson i Svalöv
Kristenson
Carlsson i Västerås
Larsson i Umeå
Carlstein
Franzén i Träkumla
von Sydow
Nyström
Sterne
Hammarsten
Wikner
Dahlgren
Josefsson
Björkman
Öhvall
Börjesson i Falköping

bankoutskottet:

Ekström i Iggesund
Rask
Löfgren
Haglund

Börjesson i Glömminge
 Nordgren
 Hörnlund, fru
 Fridolfsson i Rödeby
 Hyltander
 Lindberg, fru
 Börjesson i Falköping
 Ringaby
 Gustavsson i Ängelholm
 Gustafson i Göteborg
 Jönsson i Arlöv
 Sjönell
 Bengtson i Solna
 Jonsson

första lagutskottet:

Bergegren, fröken
 Sjövall, fru
 Keijer
 Zetterberg
 Johansson i Dockered
 Ljungberg, fröken
 Lindekqvist, fru
 Martinsson
 Wiklund
 Andersson i Strängnäs, fröken
 Larsson i Norderön
 Oskarson
 Jönsson i Malmö
 Sjöholm
 Björk i Påarp
 Larsson i Öskeviksby
 Fridolfsson i Stockholm

andra lagutskottet:

Sandell, fröken
 Johansson i Södertälje
 Wiklund
 Fredriksson
 Gomér
 Edlund
 Sundelin
 Svensson, fru
 Jönsson i Ingemarsgården
 Svensson i Kungälv
 Johansson i Skärstad
 Ringaby
 Carlsson i Göteborg
 Jonsson
 Skantz, fru
 Göransson

Elmstedt
 Lothigius
 Ullsten

tredje lagutskottet:

Svenning
 Ekström i Iggesund
 Hamrin i Kalmar
 Sundelin
 Franzén i Träkumla
 Bengtson i Solna
 Anderson i Lerum, fröken
 Svanberg
 Tobé
 Ekroth, fru
 Larsson i Borrby
 Carlshamre
 Hammarberg
 From
 Mossberg
 Elmstedt
 Krönmark

jordbruksutskottet:

Jäderberg, fru
 Lundmark
 Johansson i Öckerö
 Trana
 Elmwall
 Stiernstedt
 Eskilsson
 Johansson i Simrishamn
 Rimås
 Carbell
 Persson i Heden
 Hedin
 Lindberg, fru
 Jönsson i Ingemarsgården
 Björk i Påarp
 Jönsson i Malmö
 Dahlgren
 Nilsson i Bästekille
 Berndtsson
 Larsson i Norderön

allmänna beredningsutskottet:

Gustafsson i Uddevalla
 Andersson i Billingsfors
 Westberg
 Lundkvist
 Larsson i Borrby

Wennerfors
 Rask
 Svanberg
 Hylander
 Hörnlund, fru
 Gustafsson i Stenkyrka
 Nilsson i Agnäs
 Nyström
 Andersson i Örebro
 Ekroth, fru
 Björk i Göteborg
 Johansson i Växjö
 Carlsson i Tyresö
 Thylén
 From
 Johansson i Skärstad.

§ 5

Företogs val av åtta suppleanter för de av kammaren utsedda medlemmarna av Nordiska rådet.

Herr förste vice talmannen avlämnade en av de utav kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen godkänd lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Mellqvist
 Kellgren
 Gustafsson i Skellefteå
 Hammarberg
 Nilsson i Tvärålund
 Eliasson i Moholm
 Bergman
 Edström.

Efter det denna lista av herr talman-
 nen upplästs och av kammaren god-
 känts, förklarades de å listan upptagna
 personerna utsedda till suppleanter i
 Nordiska rådet.

§ 6

Justerades protokollsutdrag angående
 de i §§ 1—5 omnämnda valen.

§ 7

Föredrogs och lades till handlingarna
 Kungl. Maj:ts på rikssalen överlämnade
 berättelse till 1965 års riksdag om vad
 i rikets styrelse sig tilldragit.

§ 8

Föredrogs var för sig följande Kungl.
 Maj:ts å bordet vilande propositioner;
 och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 4, med
 förslag till lag angående upphävande av
 lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersät-
 tning till polisman för skada å klä-
 der, m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 5, angående fråga om befrielse från
 ersättningsskyldighet till kronan, och
 nr 6, angående fortsatt disposition
 av visst äldre anslag inom kommuni-
 kationsdepartementets verksamhetsom-
 råde.

§ 9

Föredrogs och lades till handlingarna
 Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 9, till riks-
 dagen med tillkännagivande, att Kungl.
 Maj:t förordnat statsrådet Rune Her-
 mansson att under innevarande riksdag
 utöva den befattning med riksdags-
 ärenden, som jämlikt § 46 riksdagsord-
 ningen tillkommer en ledamot av stats-
 rådet;

och skulle underrättelse om denna
 skrivelses innehåll meddelas vederbö-
 rande utskott samt riksdagens kansli-
 deputerade.

§ 10

Föredrogs var för sig följande å bor-
 det vilande motioner; och hänvisades
 därvid

till utrikesutskottet motionen nr 1;

till konstitutionsutskottet motionen
 nr 2;

till statsutskottet motionen nr 3;

till lagutskott motionen nr 4;

till bevillningsutskottet motionerna
 nr 5—7;

till bankoutskottet motionerna nr 8,
 9 och 18;

till lagutskott motionerna nr 10—16;
 samt

till allmänna beredningsutskottet mo-
 tionerna nr 17 och 19—24.

§ 11

Vid föredragning av riksdagens revisorers å bordet vilande berättelse över den år 1964 av dem verkställda granskningen av statsverket hänvisades berättelsen, såvitt avsåg § 22 till bevillningsutskottet, i vad gällde §§ 1, 12—14 och 33 till behandling av lagutskott, såvitt angick §§ 28—31 till jordbruksutskottet, såvitt avsåg § 21 till allmänna beredningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

§ 12

Föredrogs var efter annan och hänvisades till bankoutskottet riksdagens revisorers å bordet vilande berättelser över den år 1964 av dem verkställda granskningen av riksbanken och riksgäldskontoret.

§ 13

Föredrogs var för sig och hänvisades till lagutskott justitieombudsmannens och militieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelser.

§ 14

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Wiklund*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående bestämmelserna om tystnadsplikt för befattningshavare i de allmänna skolorna,

herr *Andersson* i Storfors, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar,

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående svenska flickors arbete utomlands,

herr *Holmberg*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot arbetslösheten i Norrbotten,

fru *Ryding*, till statsrådet fru Lindström angående utbyggnad av barnstugeverksamheten, och

herr *Lundberg*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående motståndet mot kvinnliga präster.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 15

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att Kungl. Maj:ts proposition nr 1 skulle uppföras sist å föredragningslistan för kammarens nästkommande sammanträde.

§ 16

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens andra kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal, den 13 januari 1965.

Sedan kammarens plenum denna dag avslutats, sammanträdde med herr talmannen och herrar vice talmän de ledamöter av kammaren, som blivit utsedda att jämte talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal.

Därvid beslöts till en början, att kanslitjänstemännen vid innevarande riksdag skulle utgöras av en notarie, fyra förste stenografer, fjorton stenografer, en förste kanslist, fem kanslister, därav en tillika registrator och två kansliskrivare, samt sex maskinskrivare och två reservstenografer.

Herrar deputerade antog till

notarie:

kanslirådet, jur. kand. Erland Kock;

förste stenografer:

f. d. ekonomidirektören, fil. kand.
Hans Heimbürger,
sekreteraren och ombudsmannen, jur.
kand. Anders Norrman,
jur. kand. Göte Fahlin och
redaktören Bertil Arborén;

stenografer:

e. o. förste byråsekreteraren, jur.
kand. Gustaf Titz,
fru Signhild Elfner,
Knut Nilson,
Bengt Lundin,
fil. mag. Bertil Palmquist,
fil. kand. Hans Karlgren,
redaktören Gunnar Ljusterdal,
handelsläraren Göte Schenning,
redaktören Rune Söderström,
jur. kand., fru Majken Carlbom,
rektorn Ingvar Olsson,
fröken Vera Jansson,
fil. stud. Stig Djurström och
fru Ingrid Nilsson;

förste kanslist:

uppbördsrevisorn Curt Berggrén;

kanslist, tillika registrator:

kanslisten Agne Christiansson;

kanslister:

kronofogden, jur. kand. Bertil Björns-
son och
fru Marianne Wannemark;

kanslister (kansliskrivare):

fru Margareta Berglund och
fru Mailis Nahlin;

skrivpersonal:

fru Ingegerd Carlsén,
fru Ingrid Eldin,
fru Gunvor Elg,

fru Inga-Maj Hardenborg,
fru Svea Salander och
fru Ingegerd Wahrgren; samt

reservstenografer:

Arne Larsson och
fröken Anita Hallberg.

Till ersättare att vid förfall för sek-
reteraren bestrida sekreterargöromålen
inom kammaren m. m. utsågs banko-
kommisarien Åke Gustafsson.

På särskild anmodan hade följande
tjänstemän redan tidigare inträtt i tjänst-
göring hos kammaren, nämligen den
1 januari förste kanslisten Berggrén,
kanslisten tillika registratorn Chris-
tiansson samt kansliskrivarna fru Berg-
lund och fru Nahlin, den 9 januari kans-
listen Björnsson och den 11 januari no-
tarien Kock, stenograferna Titz och fru
Elfner samt kanslisten fru Wannemark.

Det skulle åligga de antagna tjänste-
männen att vid behov och i den mån
så ske kunde utföra jämväl annan tjänst-
göring hos riksdagen.

In fidem

Sune K. Johansson

§ 17

Anmäldes, att följande motioner un-
der sammanträdet avlämnats till herr
talmannen:

nr 25, av herr *Börjesson* i Falköping
m. fl., om statligt stöd till vård utom-
lands av kroniskt sjuka, och

nr 26, av herr *Eriksson* i Bäckmora
m. fl., om utredning angående lågin-
komstgruppernas problem.

Dessa motioner bordlades.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 11.23.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 15 januari

Kl. 14.00

§ 1

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionen nr 25; och till allmänna beredningsutskottet motionen nr 26.

§ 2

Interpellation ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelser

Ordet lämnades på begäran till

Herr MUNDEBO (fp), som yttrade:

Herr talman! Markfrågorna har en central roll i samhällsplanering och bostadspolitik. I synnerhet i expanderande tätorter ställs allt större anspråk på den kommunala markpolitiken. Det är nämligen numera huvudsakligen kommunerna som svarar för marken för bostadsbebyggelse. Åren 1958—1962 utgjorde kommunmarken 80 procent i fråga om flerfamiljshus och 65 procent i fråga om småhus.

Kommunerna har emellertid i många fall inte sådan markberedskap att de kan lägga tillräckligt långsiktiga perspektiv på markfrågorna, vilket medför att bebyggelsen inte får en god miljöutformning.

Markpolitiska utredningen framlade 1964 förslag till åtgärder för att underlätta kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelser. Detta förslag tillstyrktes allmänt av remissinstanserna, vilka underströk vikten av kommunal aktivitet i markfrågorna. I bl. a. Svenska stadsförbundets yttrande framhölls att förslaget fått en sådan utformning att det var relativt

enkelt att genomföra och att de samhällsekonomiska konsekvenserna var måttliga. Utredningsförslaget borde därför kunna genomföras omedelbart för att senare vidgas och kompletteras.

Inrikesministern har också i flera sammanhang talat för ökad kommunal markberedskap och långsiktig planering. Vid HSB:s bostadsriksdag 1964 menade statsrådet att genom markpolitiska utredningens förslag en av de grundläggande svårigheterna i dagens kommunala planering kommer att kunna elimineras. Några sådana förslag aviseras emellertid inte i årets statsverksproposition.

Med anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet ställa följande fråga:

Avser herr statsrådet att framlägga förslag till åtgärder för att underlätta kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelser?

Denna anhållan bordlades.

§ 3

Interpellation ang. statligt stöd till de kommunala musikskolorna

Ordet lämnades på begäran till

Herr WESTBERG (fp), som yttrade:

Herr talman! I motionerna I: 117 och II: 131 till 1962 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1963 års riksdag om införande av statsbidrag till de kommunala musikskolorna. I motionerna anfördes bl. a. att musikskolorna — som helt tillkommit genom kommunala initiativ — fyllde en

Interpellation ang. statligt stöd till de kommunala musikskolorna

mycket viktig uppgift inom vårt kultur- och musikliv. Med instämmande citerades ett uttalande av en av Stockholms stad år 1959 utförd utredning om »den frivilliga instrumentalundervisningen för skolgång», att »musikintresset hos vår tids ofta splittrade ungdom bör tillvaratagas icke blott av musikaliska utan även av sociala skäl».

Vidare anfördes i motionerna att kostnaderna för de kommunala musikskolorna bestreds dels med kommunala medel, dels med avgifter från eleverna och att avgifterna på det mera avancerade stadiet kunde uppgå till 150 kr. per termin. Det var uppenbart, att endast de relativt stora eller ekonomiskt starka kommunerna hade råd att bedriva denna verksamhet i någon större omfattning så länge möjligheter till ekonomiskt stöd från staten saknades. Både med hänsyn till allmänskulturella och ungdomsfostrande skäl föreslog därför motionärerna statligt stöd till de kommunala musikskolorna. Statsbidragsgivningens utformning borde anföras en sakkunnigutredning inom Kungl. Maj:ts kansli.

Statsutskottet — som i frågan inhämtat yttrande från skolöverstyrelsen — ställde sig positivt till motionen. I dess utlåtande anfördes, att utskottet delade motionärernas uppfattning att musikskolorna fyller en mycket viktig uppgift inom landets kultur- och musikliv. Frågan om möjligheterna för staten att ekonomiskt stödja skolornas verksamhet syntes därför böra göras till föremål för utredning. Utskottet föreslog, att direktiven för musikledarutredningen skulle vidgas att även omfatta frågan om statsbidrag till de kommunala musikskolorna. Riksdagen gav i skrivelse (nr 292/1962) till Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde. Någon utvidgning av direktiven till musikledarutredningen att även omfatta frågan om statsbidrag till de kommunala musikskolorna beslutades emellertid inte av Kungl. Maj:t.

Musikledarutredningen avgav den 12 november 1962 sitt betänkande (SOU 1962: 51) och hade därmed slutfört sitt uppdrag. Frågan om statsbidrag till de kommunala musikskolorna behandlades icke i betänkandet.

De skäl som år 1962 anfördes av motionärerna och riksdagen för statsbidrag till de kommunala musikskolorna äger fortfarande aktualitet.

Med hänvisning till vad sålunda anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet vidtagit eller ämnar statsrådet vidtaga någon åtgärd för att — i enlighet med riksdagens år 1962 uttalade önskan — utreda frågan om statligt stöd till de kommunala musikskolorna?

Denna anhållan bordlades.

§ 4

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 8, med förslag till förordning om skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 5

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 27, av fru *Svensson* och fru *Ekroth*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till hjälpmedel för rörelsehindrade m. fl.,

nr 28, av herr *Ohlin m. fl.*, angående familjebeskattningen,

nr 29, av herr *Carbell*, angående firmaskydd, och

nr 30, av fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Borås, om viss ändring av studiehjälpsreglementet.

Dessa motioner bordlades.

§ 6

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställt två enkla frågor, nämligen av:

herr *Wennerfors*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal, och

fru *Ekroth*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angå-

ende nya skyddsföreskrifter beträffande förvaring av petroleumprodukter m. m.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.03.

In fidem

Sune K. Johansson